

Land	Danmark
Domstol	Sø- og Handelsretten
Parter	Vekselererfirmaet Brødr. Trier mod Kontor-Automation A/S
Dato for afgørelse	23. januar 1974
Afgørelsestype	Dom
Status	Retskraftig
Dato for publicering i domsdatabasen	10. juni 2020
Omtalt i It-kontraktret, 2. udgave	s. 107, 110, 224
Gengivet fra	Ugeskrift for Retsvæsen med tilladelse fra Karnov Group Denmark A/S

Resumé

Sagen angik ophævelse af en leasingkontrakt som følge af mangler ved ydelsen. Det blev lagt til grund, at ydelsen på ophævelses tidspunktet var behæftet med funktionsmæssige mangler. Leverandøren hævdede, at fejlene skyldtes for høj luftfugtighed i kundens lokale. Leverandøren havde den faglige indsigt og var nærmest til at give tilstrækkelige anvisninger med hensyn til de praktiske foranstaltninger. Retten fandt derfor, at manglerne ikke kunne tilskrives kundens forhold. Retten fandt også, at leverandøren på ophævelses tidspunktet i maj måned ikke havde krav på yderligere afhjælpningsforsøg, da leverandøren måtte være klar over betydningen af, at systemet kunne håndtere posteringer i juniterminen. Kundens ophævelsen var derfor berettiget. Ansvarsfrihedsklausulen fritog ej heller leverandøren for erstatningspligt.

Nøgleord: ophævelse, væsentlig misligholdelse, mangler, afhjælpning, ansvarsfrihedsklausul, erstatning

U.1974.557S

S. H. D. 23. januar 1974 i sag H 82/1972

(lrs. Ove Hansen, Viborg, e. o.) (Schelle, Beyer, Edv. Nielsen, Schiellerup, Sønnersgaard). Vekselererfirmaet Rrødr. Trier (hrs. Mogens Plesner)

mod

Kontor-Automation A/S(lrs. Børge de Waal).

Leje, brugsret og forvaring vedrørende løsøre 1

Leasingkontrakt ophævet med rette p.g.a. mangler ved ydelsen. Ansvarsfrihedsklausul fritog ej for erstatningspligt.

Den 21. december 1971 blev der mellem forhandler A og vekselererfirmaet B oprettet en leasingkontrakt om et datastyret bogholderianlæg. Anlægget blev opstillet hos B den 16. februar 1972, men den 19. maj s. å. ophævede B kontrakten under angivelse af, at det trods stadige forsøg ikke var lykkedes A's teknikere at gøre anlægget funktionsdygtigt. Det måtte lægges til grund, at anlægget på ophævelses tidspunktet var behæftet med sådanne funktionsmæssige fejl, at A ikke havde leveret kontraktmæssig ydelse. Fejlene kunne ikke antages at skyldes B's forhold, og B fandtes ikke at burde have afventet yderligere afhjælpningsforanstaltninger, idet A måtte være klar over betydningen af, at anlægget var funktionsdygtigt ved B's ekspeditioner med henblik på juni termin 1972. Ophævelsen af kontrakten fandtes derfor at have været berettiget. En af A påberåbt ansvarsfrihedsklausul fandtes efter sit indhold ikke at fritage A for at betale erstatning til B. [1]

I efteråret 1971 indledtes der forhandlinger mellem sagsøgeren, vekselererfirmaet Brødr. Trier, og sagsøgte, Kontor-Automation A/S, med henblik på, at dette selskab skulle levere et datastyret bogholderianlæg til sagsøgeren. Sagsøgte, som forhandlede Singer Friden maski-

ner, der fremstilles i Holland, afgav i slutningen af oktober 1971 tilbud om levering af et bogholderianlæg bestående af forskellige enheder. Tilbuddet forelå i form af en udfyldt ordrebekræftelsesblanket, dateret 29. oktober 1971, der ved bekræftelse fra sagsøgerens side ville tjene som købekontrakt. Prisen var 171.800 kr., hvortil kom udgifter til programmel. Ordrebekræftelsen accepteredes samme dag af sagsøgeren.

Parterne drøftede imidlertid også en leasingordning, og resultatet blev, at der mellem dem i stedet for den accepterede ordrebekræftelse oprettedes en leasingkontrakt, dateret 21. december 1971, om de ovennævnte dele til et beløb af 171.800 kr. Leasingkontrakten er udfærdiget på en af sagsøgtens leasingkontraktblanketter.

Ifølge kontrakten skulle leasingperioden påbegyndes den 31. december 1971. Kontrakten var gensidig uopsigelig i 60 måneder. Leasingafgiften var 4.054,50 kr. pr. måned med tillæg af merværdiafgift. Endvidere skulle der betales særskilt for service.

Anlægget blev opstillet hos sagsøgeren den 16. februar 1972.

I den følgende tid påtalte sagsøgeren hyppigt fejl ved anlæggets funktion, og sagsøgte søgte ved en række besøg at afhjælpe disse fejl. I slutningen af april opsatte sagsøgeren efter sagsøgtens anvisning et befugtningsapparat i lokalerne, og den 2. maj lod sagsøgte magnetkortenheden, kaldet MSL-enheden (magnetic stripe ledger), udskifte.

Sagsøgeren fandt imidlertid fortsat funktionsfejl, og ved skrivelse af 19. maj 1972 fra sagsøgerens advokat ophævede sagsøgeren leasingkontrakten. Sagsøgeren krævede samtidig anlægget afhentet og den erlagte leasingafgift tilbagebetalt. Endvidere krævede sagsøgeren erstatning for udgifter, anlægget havde påført sagsøgeren. Sagsøgte afviste sagsøgerens krav. Maskinen er i juni 1972 afhentet af sagsøgte.

Under denne sag har sagsøgeren påstået sagsøgte tilpligtet at anerkende, at den den 21. december 1971 mellem parterne indgåede leasingkontrakt er ophævet af sagsøgeren med rette, og har desuden påstået sagsøgte tilpligtet at betale sagsøgeren principalt 72.767,53 kr., subsidiært et mindre beløb efter rettens skøn, alt med renter 6% p. a. fra sagens anlæg den 30. august 1972.

Sagsøgte har påstået frifindelse.

Beløbet 72.767,53 kr. fremkommer således:

1. Betalt leasingafgift i 5 måneder 23.313,40 kr. inkl. afgift med fradrag af et refusionsbeløb på 6.993 kr. .	16.320,40 kr.
2. Depositum i forbindelse med leasingaftalen	8.109,00 kr.
3. Forsikring i forbindelse med leasingaftalen	551,65 kr.
4. Kontokort og udskrifter til anlægget	6.934,50 kr.
5. Pantebrevskort til anlægget	3.156,75 kr.
558	
6. 4 kortkasser og en vogn	2.167,75 kr.
7. Rensning af lånt befugtningsapparat	186,30 kr.
8. Betalt ekstra for terminskvitteringsblanketter	1.899,80 kr.
9. Løn til betjeningspersonale 24.616,33 kr. med fradrag af et refusionsbeløb på 6.050 kr.	18.566,33 kr.
10. Udbetalt i forbindelse med udskrivning af terminskvitteringer	5.780,55 kr.
11. Vikar til bogholderiet	2.094,50 kr.
12. Ekstraarbejde i forbindelse med renteberegning	3.000,00 kr.
13. Revisorbistand	4.000,00 kr.

	72.767,53 kr.

Leasingkontrakten indeholder, på tilsvarende måde som ordrebekræftelsesblanketten, i sine trykte vilkår under »Service« følgende bestemmelse: »A/S' ansvar i forbindelse med evt. tekniske eller systemmæssige fejl begrænser sig til afhjælpning af disse, medens evt. omkostninger som følge heraf ikke kan belastes A/S. - - - Med hensyn til strømtilførsel, lokaleforhold m. v. henvises til A/S' installationsforskrifter for ovennævnte anlæg.«

I en følgeskrivelse af 29. oktober 1971 til ordrebekræftelsesblanketten dateret samme dato udtalte sagsøgte bl. a.:

»- - -

Vi er indforstået med, at oprettelsen af kundekort kan starte ultimo januar 1972, således at indkørsel af kundebogholderiet kan finde sted i februar. - - -«

I skrivelse af 12. januar 1972 til sagsøgeren udtalte sagsøgte bl. a.:
»Ifølge behagelig telefonsamtale af 11.01.72 bekræfter vi herved, at levering - - - vil finde sted ultimo januar primo februar. Vi gør opmærksom på, at den endelige leveringsdato aftales senest 3 dage før den fysiske levering. - - -«

I sagsøgerens ophævelsesskrivelse af 19. maj 1972 er bl. a. anført:

»- - Ved skrivelse af 10. februar 1972 er det accepteret, at igangsætning med fuld overgang til det nye system skulle ske 1. april 1972, og omlægning af pantebrevsbogholderiet ske med virkning fra 11. juni 1972.«

Fra den 22. marts 1972 begyndte sagsøgeren at føre en liste (sagens bilag) over konstaterede fejl. Denne liste, der består af 9 ark, er senest ført den 30. maj 1972.

Sagsøgte teknikere har fra 16. februar til 2. juni ført fejlrapporter (udskrift heraf fremlagt som sagens bilag C), der består af 1 ark. På dette ark er tilføjet: »Kundens oplysninger vedrørende tekniker bistand kan bekræftes, datoer stemmer, men der er en mindre forskel i de opgivne Klokkeslet. Vedrørende systemafdeling henvises til Brandt Jørgensen.«

I skrivelse af 25. februar 1972 til sagsøgte udtalte sagsøgeren bl. a.:

»Ved indkøring af vort nye anlæg har der ved flere lejligheder vist sig at være brug for teknisk assistance på grund af fejl i maskinen.

Vi er meget skuffet over den lange tid, det tager at få ordnet tilsyneladende bagateller. - - - Havde vi været i besiddelse af et eksemplar af Deres trykte vejledning, som De forlængst har lovet os, kunne vi i et tilfælde selv have rettet fejlen.

Når vi valgte Deres maskine til at løse vore bogføringsopgaver, var en af årsagerne bl. a. den gode service, som Deres medarbejdere så stærkt fremhævede under vore forhandlinger. - - -«

Sagsøgte svarede i skrivelse af 3. marts 1972 bl. a. således:

»- - -

Det er almindeligt, at antallet af teknikerbesøg i de første måneder af anlæggets indkøring ligger over det normale, - - -

Med hensyn til den trykte vejledning har vi anmodet vor systemafdeling om hurtigst muligt at fremsende denne. - - -«

I skrivelse af 24. marts 1972 til sagsøgte udtalte sagsøgeren bl. a.:

»- - - Det er vort indtryk, at man på visse områder savner fornøden ekspertise indenfor vor specielle branche, bl. a. til renteberegningsmetoder.

Vi synes ikke, at vort firma skal undgælde herfor, så meget mere som Deres sælgere har tegnet et meget lyst billede af Deres kvalifikationer, såvel teknisk som teoretisk. - - -«

I denne skrivelse var iøvrigt omtalt udgifterne til programmering af sagsøgerens »finansbogholderi«, idet den foretagne programmering kun omfattede »kunde bogholderiet«.

I en skrivelse af 27. marts 1972 til sagsøgte anførte sagsøgeren følgende:

»P.S.

Vi bekræfter samtidig vor aftale - - - om, at man stiller programmeringen af finansbogholderiet i bero og nu udelukkende koncentrerer sig om udarbejdelsen af programmet for pantebrevsforvaltningen, således at dette program kan være helt færdigt og indkørt allersnarest den 20. april d. å.«

I skrivelse af 10. april 1972 fra sagsøgte til sagsøgeren udtales bl. a.: »- - - Angående Deres udtalelse vedrørende vor manglende ekspertise indenfor Deres branche kan vi nævne, at vi allerede til en række virksomheder har leveret vort udstyr. Det specielle i Deres sag er, at De har valgt det sidste nye, der er

559

fremkommet på markedet, og at vi derfor her ikke kan have den fulde ekspertise og erfaring. - - -«

I skrivelse af 2. maj 1972 til sagsøgeren udtalte sagsøgte bl. a.:

»Grundet mange problemer omkring magnetkortenheden på leveret System 5800 med sletning af magnetstribebelægning på opdateret

magnetkort har vi ombyttet enheden og håber hermed automatisk at være ude af problemerne. Vi har dog samtidig konstateret en for lav fugtighed i forhold til vore installationsforeskrifter, og da dette også kan give problemer med statisk elektricitet, må vi anbefale Dem at anskaffe en luftbefugter nær maskinen. - - -«

I ophævelsesskrivelsen af 19. maj 1972 udtalte sagsøgerens advokat bl. a.:

»Den 25. februar klagede mine klienter over det store omfang af teknikerbesøg og den dermed forbundne ventetid. Med andre ord, De var klar over, at maskinen ikke virkede og søgte gennem forskellige teknikere at få den bragt i orden. Her var allerede indtrådt en ikke forudsat forsinkelse med hensyn til anlæggets funktionsdygtighed. Trods fortsatte teknikerbesøg blev anlægget ikke brugbart. Deres medarbejdere har ved selvsyn konstateret, at maskinen på intet tidspunkt har fungeret blot tilnærmelsesvis tilfredsstillende.

Efter at mine klienter på den 19. april 1972 havde påtalt de alvorlige mangler, der stadig var ved maskinen, og specielt gjort opmærksom på den fejl på »M.S.L.« -anlægget, som bevirker, at en betydelig mængde kort kasseres af maskinen, har De udskiftet »M.S.L.« -anlægget.

I skrivelse af 2. ds. giver De udtryk for, at man nu skulle »være ude af problemerne«.

De anbefalede samtidig anskaffelsen af en luftbefugter nær maskinen. En sådan var da allerede installeret, ganske vist først den 30. april, selvom mine klienter allerede da dette spørgsmål blev nævnt før påske, var villige til at betale de fornødne udgifter.

Umiddelbart efter ombytning af M.S.L. -enheden, viste det sig, at maskinen stadig ikke fungerede tilfredsstillende. De samme fejl, nemlig at maskinen kasserer en betydelig mængde kort gør sig fortsat gældende, og trods fortsatte teknikerbesøg - senest af Deres cheftekniker, som ikke for har set på maskinen - fungerer den stadig ikke.

- - -

Forudsætningerne for Leasing-kontrakten er bortfaldet, og mine klienter betragter hermed aftalen som ophævet. - - -

Maskinen bedes nedtaget og afhentet for Deres regning snarest.

Da det har stået Dem klart, hvilken funktion anlægget skulle udføre for mine klienter, må De være ansvarlig for de udgifter mine klienter har haft til lønninger m. v., men som har været afholdt forgæves,

Denne skrivelse efterfulgtes af sagsøgerens skrivelse af 31. maj 1972, hvori det hedder:

»Vi henviser til - - - skrivelse af 19. ds. hvori leasingkontrakten for ovennævnte anlæg opsiges.

Efter at De har modtaget ovennævnte skrivelse har Deres teknikere stadig forsøgt at gøre maskinen funktionsdygtig, uden at det er lykkedes.

I dag er vi blevet præsenteret for en hollandsk tekniker, som er gået igang med nye undersøgelser.

Vi beklager, at vi endnu ikke ved udgangen af maj måned er i stand til at benytte et eneste af de planlagte programmer, og vi ser os fra firmaets side ikke længere i stand til at stille vor stab til rådighed. - - -«

Sagsøgte første skriftlige svar på ophævelsesskrivelsen var skrivelse af 6. juni 1972. Det hedder heri bl. a.:

»- - - Der er normalt indkøringsproblemer i forbindelse med leveringen af nye dataanlæg, men disse overstås sædvanligvis indenfor de første 3 måneder. Vi erkender, at indkøringsproblemerne hos Deres Klient har strakt sig over en længere periode, hvilket primært skyldes, at Deres klient først den 30.4.72 installerede det befugtningsanlæg, som er nødvendigt i henhold til installationsforskrifterne. En ukorrekt luftfugtighed betyder bl. a., at de anvendte kort beskadiges. Vi kan derfor ikke anerkende, at Deres klient har fulgt alle givne instruktioner. Med hensyn til dækning af omkostninger hos Deres klient må vi henvise til den

indgåede aftale, i henhold til hvilken vi ikke kan påtage os at dække disse. - - -«

Sagsøgte foreslog i skrivelsen et møde. Dette afholdtes den 16. juni 1972. Samme dag sendte sagsøgte sagsøgerens advokat en skrivelse, hvori det hedder:

»- - - For - - - at nå frem til en løsning, som kan tilfredsstille begge parter, bekræfter vi herved vort tilsagn om at levere et fabriksnyt anlæg på følgende vilkår:

Under forudsætning af Deres accept inden 22. 6.72 vil det nye anlæg kunne leveres til Deres klient i første halvdel af juli 1972.

Vi er indforstået med at afgive garanti for, at anlægget indenfor 11/2 måned efter leveringen fungerer med et normalt serviceniveau.

Anlægget leveres iøvrigt på samme vilkår som aftalt i den indgåede kontrakt af 21.12.71. Dette betyder således, at anlægget er omfattet af fornyet garanti, service m. v.

Vi beklager, at vi af principielle grunde - og iøvrigt i henhold til den indgåede aftale - ikke ser os i stand til at yde bidrag til dækning af de

560

følgeskader, som er opstået foranlediget af funktioneringsproblemer. Som nævnt er vor stillingtagen ikke blot principiel, men også medført af det faktum, at anlægget i de første 3 måneder ikke har været installeret i overensstemmelse med installationsforskrifterne. Dette har iøvrigt medført særdeles væsentlige serviceomkostninger for os, som vi ikke har belastet Deres klient med. - - -«

I skrivelse af 22. juni 1972 afviste sagsøgerens advokat dette tilbud. Der henvistes til, at det fra sagsøgerens side var en forudsætning for videre forhandling, at sagsøgte anerkendte, at leasingaftalen var ophævet med rette. Endvidere udtaltes i skrivelsen, at sagsøgeren anså det for et usikkert og utilfredsstillende grundlag at genoptage et femårigt samarbejde på.

I skrivelse af 27. juni 1972 til sagsøgeren udtalte sagsøgte bl. a.:

»- - - Vi er naturligvis enig med Dem i, at indkøringsperioden for det af os leverede Singer 5800 anlæg har været for lang på grund af de drøftede forhold.

Vi har tilbudt en efter vor formening økonomisk fordelagtig løsning, som i væsentlig udstrækning kompenserer for de måneders forsinkelse i starten af systemet, som er påløbet. - - -«

I skrivelse af 3. juli 1972 fastholdt sagsøgerens advokat sagsøgerens standpunkt.

I skrivelse af 30. oktober 1972 til sagsøgtens advokat udtalte sagsøgte bl. a.:

»Hoslagt fremsender vi udskrift af vore servicereportager - - -. Kommentarerne til denne er følgende:

I februar og marts måned konstateredes kun en enkelt fejl, som blev repareret den 24.2. - - - Der har dog været et par tilkald til formodede tekniske fejl. Det viste sig imidlertid, at der ikke var fejl på maskinen.

I april og maj har vi udført nogen service på maskinen. Som det fremgår af servicereportagen, er det hovedsagelig på den såkaldte MSL-enhed - - - som er en separat enhed, der er kabelforbundet med hovedmaskinen. Denne bruges til aflæsning og indkodning af en magnetstrib, som findes i kanten af kontokort.

Vi vil naturligvis ikke afvise, at der har været fejl på denne enhed, men må samtidig understrege, at det er denne del af maskinen, som i særlig grad stiller krav om korrekt temperatur og fugtighed i lokalet. Dette skyldes bl.a. at magnetkortene ligesom f.eks. hulkort ændrer format, når temperatur og fugtighed veksler.

Udover disse har der naturligvis været nogle flere besøg, men en række af disse - - - var tilsyneladende fejlbetjening, idet ingen fejl blev konstateret.«

Under sagen er optaget syn og skøn. Syns- og skønforretning afholdtes hos sagsøgeren den 25. april 1973. Syns- og skønsmanden civilin-

geniør Chr. F. Rovsing har afgivet erklæringer af 26. april, 9. oktober og 13. november 1973.

Under domsforhandlingen er afgivet vidneforklaringer af prokurist hos sagsøgeren Kurt Schleimann, systemkonsulent hos sagsøgte Peter Brandt Jørgensen og Product Service specialist hos Singer, Holland, Franciscus Hermanus Gosen. Endvidere har syns- og skønsmanden under domsforhandlingen vedstået sine erklæringer og afgivet yderligere forklaring.

Syns- og skønsmandens erklæring af 26. april 1973 angiver de bilag, der var overgivet skønsmanden, bl. a. bilag 8 og C. Det angives, hvem der var til stede ved mødet den 25. april 1973, nemlig foruden parternes advokater tre personer fra sagsøgerens virksomhed og tre personer fra sagsøgtens. Det udtaltes derefter:

»Besigtigelse af det lokale, hvori bogholderimaskinen havde været opstillet, blev foretaget. Lokalet havde en loftshøjde på 2,97 m, en bredde på 2,95 m og en længde på 5,82 m. Der fandtes to oplukkelige vinduer i sydlig retning. Der var ingen mekanisk ventilation eller befugtningsanlæg ved besigtigelsen. Det oplystes, at solen skinnede ind i lokalet fra ca. 11.30 til ca. 13.00. I loftet var opsat lydisolerende, perforerede plader. - - -

Der gaves - - - parterne lejlighed til at udtale sig om hvert punkt.

Parterne er gjort bekendt med og er indforståede med de anførte spørgsmål og bilag. - - -«

Erklæringen indeholder dernæst følgende spørgsmål og svar:

Spørgsmål 1:

Skønsmanden anmodes om at gennemgå bilag 8 og derefter udtale sig om, hvorvidt de deri omtalte fejl og funktionsvanskeligheder

- kan tilskrives at luftfugtigheden i det lokale, hvori maskinen har arbejdet har været forkert (for høj eller for lav)
- alene kan tilskrives luftfugtighedsproblemer eller om andre og væsentligere forhold har gjort sig gældende.

Svar:

Det oplystes under skønforretningen, at der ikke for andre tilsvarende leverancer havde været tilstillet krav om korrekt temperatur og fugtighed i lokalet. Dette skyldes bl. a., at magnetkortene ligesom f. eks. hulkort ændrer format, når temperatur og fugtighed veksler.

Udover disse har der naturligvis været nogle flere besøg, men en række af disse - - - var tilsyneladende fejlbetjening, idet ingen fejl blev konstateret.«

svarende funktionsfejl, ligesom det bemærkedes, at installation af befugtningsudstyr ultimo april ikke havde reduceret antallet af fejl.

Det er oplyst, at bittætheden på magnetstriben (Singer 5800) er 167 bpi (bits per inch).

Det noteredes, at overførsel af beløb på kontokortene var sket korrekt, idet afstemningen ved dagens slutning var korrekt.

561

Programmeringsfejl synes ikke at have forekommet i nævneværdigt omfang.

De forekommende fejl synes derfor i det væsentlige at kunne henføres til elektromekaniske fejl i magnetkortlæseren.

Luftfugtigheden synes næppe at have spillet en afgørende rolle for fejlmængden.

Sagsøgtens tillægsspørgsmål (a)

ad sagsøgers spørgsmål 1:

Er det overhovedet muligt på nuværende tidspunkt at besvare de stillede spørgsmål. Det bemærkes herved, at anlægget på foranledning af Brødr. Trier er nedtaget.

Svar:

Der foreligger en rimelig god dokumentation for opgaven, der i sig selv er velkendt. Spørgsmålene er bl. a. besvaret ud fra disse forudsætninger. Spørgsmålet må således besvares bekræftende.

Sagsøgtens senere tillægsspørgsmål (b) ad spørgsmål 1.

Det nævnes her, at de forekomne fejl i det væsentlige synes at kunne henføres til elektromekaniske fejl i magnetkort-læseren, og at luftfugtigheden næppe synes at have spillet en afgørende rolle på fejlmængden.

Med bemærkning, at installation af befugtningsudstyret først skete omkring 1. maj 1972 og med bemærkning, at mindst 4 besøg i maj måned medførte, at man kunne konstatere, at der ikke var fejl på anlægene, men forelå fejlbetjeningsfejl, skal jeg tillade mig at spørge, om det ikke er almindelig anerkendt inden for databehandling, at hulkort, lignende kartonkort samt formularer er påvirkelige over for luftfugtigheden, og om ukorrekt befugtningsgrad kan påføre funktionsproblemer.

Svar i erklæringen af 9. oktober 1973:

Generelt vil hulkort, kartonkort samt formularer være påvirkelige over for luftfugtigheden, og ukorrekt befugtningsgrad kan medføre funktionsvanskeligheder.

I det foreliggende tilfælde skønnes luftfugtigheden ikke at have ændret magnetkortenes egenskaber i et sådant omfang, at disse ikke skulle kunne aflæses tilfredsstillende.

Sagsøgte yderligere tillægsspørgsmål (c) ad spørgsmål 1.

Jeg tillader mig at vende tilbage til denne sag. I Deres skøn fastholder De, at luftfugtigheden næppe kan have spillet en afgørende rolle på fejlmængden.

Jeg fremsender hoslagt et af de kort, der er tale om og vedlægger samtidig i fotokopi Data Processing Systems 5800 beskrivelse.

Under henvisning til specielt side 2, beder jeg Dem meddele mig, om indholdet giver Dem anledning til at revidere skønnet. - - -

Svar i erklæringen af 13. november 1973:

Ud fra de ved synsforretningen meddelte oplysninger samt ud fra det modtagne materiale udtales, at indholdet ikke giver mig anledning til at revidere skønnet.

I erklæringen af 26. april 1973 fortsættes:

Spørgsmål 2:

Kan skønsmanden på grundlag af de i sagens bilag og processkrifter omhandlede oplysninger udtale sig om, hvorvidt en »indkøringstid« på over tre måneder for et apparat som det i sagen omhandlede er normal?

Svar:

En indkøringstid på over 3 måneder må anses for unormal lang for en opgave af den omhandlede art.

Sagsøgte tillæg ad spørgsmål 2.

Det bemærkes, at der ved indkøringstid skal tages hensyn til en række forhold, som vil kunne oplyses på det møde, der forudsættes afholdt før skønnet. Der tænkes herved bl. a. på, at der i indkøringstiden også indgår programmering og en lang række andre operationer, samt operatøruddannelse.

Svar:

Inden indkøring foretages hos brugeren, vil de udarbejdede programmer normalt være afprøvet hos leverandøren, ligesom der sædvanligvis har været kørt systemtest med et repræsentativt datamateriale, som normalt er fremstillet af brugeren. Operatøruddannelse finder ofte sted på kurser, der afholdes af leverandøren, inden installation finder sted.

Spørgsmål 3:

Skønnes den opgave som det i sagen omhandlede apparat skal løse at frembyde særlige vanskeligheder som kan medføre, at funktionsdygtighed ikke kan forventes kort tid efter apparatets installation.

Svar:

Der er tale om en ret simpel databehandlingsopgave, som ikke bør frembyde særlige vanskeligheder. Spørgsmål 4:

Er det normalt leverandørens opgave samtidig med datamaskinens installation at påse, at det lokale, hvori maskinen installeres er i en sådan stand, at fugtighedsproblemer ikke opstår f. eks. på grund af for høj eller for lav luftfugtighed.

Svar:

Herom kan man ikke udtale sig generelt. For større anlæg inspicerer leverandørerne normalt lokalerne før levering finder sted for at sikre korrekte arbejdsvilkår. Til yderligere belysning af spørgsmålet kan nævnes, at en besigtigelse er

562

forudsat i Administrationsdepartementets standardvilkår for statens køb af edb-anlæg.

Såfremt der stilles særligt strenge klimatiske krav, vil et eftersyn foretaget af leverandøren før installationen være normalt.

Sagsøgte senere tillægsspørgsmål ad spørgsmål 4:

Skønsmanden anfører her, at for større anlæg inspicerer leverandørerne normalt lokalerne før leveringen.

Der spørges, om et anlæg som det i sagen omhandlede kan siges at falde ind under »større anlæg«?

Svar i erklæringen af 9. oktober 1973.

Det leverede anlæg burde ikke nødvendiggøre særlig dybtgående inspektion inden installationen fandt sted. En konstatering af lokalets tilstrækkelige størrelse, dets egnethed samt en konstatering af, at der ikke var sol i lokalet i mere end ca. 11/2 time midt på dagen, må umiddelbart anses for tilstrækkeligt.

I erklæringen af 26. april 1973 fortsættes i tilslutning til spørgsmål 4:

Spørgsmål 5:

Hvilke foranstaltninger er det i så henseende sædvanligt at træffe?

Svar:

Luftfugtighed reguleres normalt ved større anlæg ved installation af egentlige luftkonditioneringsanlæg med tilkoblet reguleringsautomatik, således at luftfugtigheden kan holdes mellem nærmere fastsatte grænser. Ved mindre anlæg kan mere simpelt og billigere udstyr dog anvendes.

Schleimann har forklaret, at han har været ansat hos sagsøgeren siden 1956. Han deltog i forhandlingerne med sagsøgte om bogholderianlægget. Det var fremme under forhandlingerne, at anlægget skulle være færdigt, så det kunne bruges ved sagsøgerens ekspeditioner i forbindelse med juni termin 1972.

listen bilag 8. Når fejl konstateredes, meddeltes det straks sagsøgte, hvis folk derpå kom, Der var »næsten daglig« besøg af disse. Det var hovedsagelig de samme fejl, der gik igen, nemlig stop på magnetkortene. Der kunne komme stop, når kortene blev sat i. Der lyste da en kontrollampe. I visse tilfælde nægtede maskinen at tage kortet, i andre tilfælde stoppede den, efter at et kort var kommet i. Fejlene fortsatte, også efter at et befugtningsanlæg var opsat og efter at magnetkortenheden var udskiftet. Sagsøgte teknikere søgte at reparere. Sagsøgte folk mente alle, det var tekniske fejl, og ingen har sagt, at der ingen fejl var. Der skete ingen ændring heri i maj, og luftfugtighedsspørgsmålet blev ikke i maj berørt af sagsøgte folk.

Under en samtale mellem vidnet og Axel Svendsen fra sagsøgte den 22. marts 1972 kom man ind på fugtighedsspørgsmålet. Svendsen lovede da at sende en mand hen for at måle luftfugtigheden. Trods ryk-kere fra sagsøgerens side sendte sagsøgte først i slutningen af april et apparat til måling af luftfugtigheden. Nogle dage senere gav Svendsen besked om, at der skulle opsættes et befugtningsapparat. Sagsøgeren lånte straks andetsteds et sådant apparat, og det blev opsat den 30. april. Aftalen om udskiftning af magnetkortenheden blev truffet, noget før ombytningen skete den 2. maj, muligvis i forbindelse med aftalen om befugtningsapparatet.

Forud for installationen af bogholderianlægget blev det af sagsøgte oplyst, at det skulle være i et særskilt rum. Sagsøgte installationsforskrifter var til stede, og elektrikerne fik dem udleveret. Sagsøgte folk besøgte lokalet gentagne gange, før anlægget installeredes.

Det var kun kunde-bogholderiet, man søgte at klare på det nye anlæg. I kunde-bogholderiet kunne der være 3-400 bilag pr. dag.

Man forsøgte hos sagsøgeren at bruge maskinen, men den virkede ikke, som den skulle. Man holdt helt op hermed i slutningen af maj.

Man brugte ikke oplysningerne fra maskinen; det blev kun forsøgskørsel. Samtidig med, at man søgte at indkøre det nye anlæg, førte man tillige bogholderiet efter det hidtidige system. Dette var sagsøgt folk klare over. De havde givet besked på, at man måtte køre det gamle bogholderi parallelt i 3-4 måneder.

Sagsøgeren har i juli 1973 fået et datastyret bogholderianlæg fra en anden leverandør.

Brandt Jørgensen har forklaret, at han har været systemkonsulent hos sagsøgte i 3 år. Han udarbejdede programmet til sagsøgeren i samarbejde med sagsøgerens revisor og prokurist Schleimann. Vidnet havde ikke tidligere arbejdet med et vekselererfirmas problematik, men f. eks. med bankers.

Vidnet kom jævnligt hos sagsøgeren i anledning af opstillingen og indkøringen af anlægget, både af egen drift og efter tilkaldelse. Man regner med ca. 3 måneder til indkøring af et sådant anlæg.

Sagsøgeren Klagede over maskinen. Den blev betjent af en daglig leder og en ung dame først en, der rejste, derefter en anden. Vidnet har instrueret sagsøgerens personale. Det var hans indtryk, at de var noget nervøse, og at de ikke rigtigt forstod problematikken. Dette kan medføre stop og fejl med hensyn til kortene. Maskinen har »kørt en produktion« hos sagsøgeren.

Vidnet ophørte at komme hos sagsøgeren omkring den 1. juni 1972. Omkring denne tid var

563

han der sammen med vidnet Gosen for at sætte denne ind i den måde, maskinen virkede på. Ved de prøver, der da blev kørt, konstateredes ingen stop eller fejl.

Vidnet er ikke tekniker og kan ikke udtale sig om årsagen til de konstaterede fejl. Hvis et kort, hvorpå der har været fejl, bruges igen, kan maskinen ikke acceptere kortet. Samme kort skal kunne bruges mange gange til posteringer, og man må ikke tage på magnettriben på kortene. Dette har han instrueret sagsøgerens folk om. En forkert behandling af kortene kan bevirke stop.

Når vidnet af sagsøgerens folk er blevet gjort opmærksom på, at der havde været fejl, har han ikke iagttaget, at fejlene kom igen. Han har undersøgt, om de kunne skyldes programmet, der specielt var hans område. Var dette ikke tilfældet, har han tilkaldt sagsøgtes teknikere.

Vidnet blev kontaktet oftere ved indkøringen af dette anlæg end normalt ved tilsvarende anlæg. Vidnet afgiver ikke rapport om sine besøg. De i bilag C nævnte besøg er teknikernes.

Gosen har forklaret, at han er teknisk uddannet og har specialuddannelse i maskiner af den omhandlede art.

Han var i København ca. 30. maj til 2. juni 1972 og så da maskinen i funktion hos sagsøgeren. Operatøren viste vidnet maskinen. Man prøvede maskinen først med sagsøgerens program, derefter med eget program. Den virkede korrekt. Vidnet havde ikke forud for besøget hørt noget om denne maskine. Brandt Jørgensen forklarede de konstaterede fejl for ham. Vidnet så en udskrift (print out) fra et kort. Der var fejl i udskriften. Kortet var ikke fremme. Vidnet har studeret udskriften og sammenholdt den med programmet. Han kunne ikke se nogen »logisk forklaring« på fejlene. Han mener ikke, fejlbetjening har været årsagen. Luftfugtigheden kan have spillet en rolle. Vidnet fandt 2 mindre fejl i maskinen, men de havde ingen indflydelse på fejlene i udskriften.

Der lægges megen vægt på, at Singers installationsforskrifter følges, og der tillægges luftfugtigheden stor betydning. Vidnet så, at der var installeret et befugtningsapparat. Han er ikke sikker på, om der var en befugtningsmåler. Luftfugtigheden har betydning for at undgå statisk elektricitet. Når et anlæg er opbygget af flere enheder, er der en risiko for, at statisk elektricitet bevirker, at anlægget fungerer forkert. Går statisk elektricitet fra en person ved maskinen over i denne, kan man ikke forudse, hvad der vil ske. Man får da en maskine med fejl, hvorpå ingen »logisk forklaring« kan gives. Vidnet mener, at fejlene i det fo-

religgende tilfælde kan skyldes fugtighedsgraden og fastholder, gjort bekendt med skønsmandens udtalelser herom, dette. Efter vidnets mening er det ikke muligt at afgive nogen udtalelse om maskinen og årsagen til fejlene uden at have set maskinen. Han ville selv ikke turde afgive en udtalelse alene på grundlag af oplysninger fra det betjenende personale.

Vidnet undersøgte under besøget maskinen fuldstændigt, både mekanisk, elektromekanisk og elektronisk, uden at finde andre fejl end de nævnte 2 mindre fejl. De i sagen omhandlede fejl må skyldes ydre påvirkning som f. eks. statisk elektricitet.

Vidnet har ikke set maskinen senere end ved det nævnte besøg. Der har senere været en enhed i Holland, men vidnet kan ikke sige bestemt, om det var en enhed fra det anlæg, der var leveret til sagsøgeren.

Vidnet kan ikke sige, hvor lang tid det normalt tager at køre et sådant anlæg ind. Det afhænger af mange faktorer.

Syns- og skønsmanden har forklaret, at han ud over de bilag, der er nævnt i skønserklæringerne, fik oplysninger om maskinen og fejlene på mødet hos sagsøgeren den 25. april 1973, specielt blev visse afsnit af bilag 8 i fællesskab udvalgt på mødet og nærmere belyst ved besvarelse af spørgsmål til de tilstedeværende. Foruden i bilag 8 havde man i bilag C beskrivelse af fejl, men ingen af disse bilag gav sådan detailbeskrivelse som var ønskelig, hvorfor fejlene måtte uddybes ved forklaringer herom. Han har set kortmaterialet, der benyttedes, men ikke nogen af kortene med fejl. Fejlene fik han beskrevet. Han har ikke set selve maskinen, men fået forevist billeder af den. Den var karakteristisk for den type af anlæg. Det, der blev indskrevet på kortene, har været korrekt, idet afstemningerne ved dagens slutning havde været korrekt. Der var derfor ingen anledning til at se selve maskinen. Han ville ikke ved at se fejlkortene kunne have set, hvorledes fejlene var opstået. Der var ingen programmeringsfejl. Statisk elektricitet kan påvirke anlægget på næsten alle mulige måder, men han anser det ikke for sandsynligt, at fejlene i dette tilfælde skyldes statisk elektricitet. Det er ikke muligt for ham at sige, om sagsøgtes installationsforskrifter har været fulgt. Efter de oplysninger, han fik om målingerne af luftfugtigheden i begyndelsen af maj 1972, var luftfugtigheden ikke så langt fra angivelserne i det af sagsøgte under sagen fremdragne materiale. En tid efter at befugtningsudstyret var installeret, var der konstateret øget fugtighedsgrad. På et tidspunkt har anlægget fungeret i den rigtige fugtighedsgrad, men der var ikke herved sket nogen markant ændring i anlæggets funktion. Der vil normalt i den første måneds tid efter installationen af et sådant anlæg blive konstateret fejl, der skal rettes.

564

Sagsøgeren har gjort gældende, at det anlæg, som sagsøgte ifølge leasingkontrakten af 21. december 1971 skulle stille til sagsøgerens rådighed, ikke var funktionsdygtigt på ophævelsestidspunktet den 19. maj 1972, og at sagsøgte derfor ikke på dette tidspunkt havde leveret sin ydelse efter kontrakten. Det mellem parterne etablerede kontraktforhold, leje af løsøre, der var forberedt ved de forudgående forhandlinger og det tidligere tilbud af 29. oktober 1971 på købekontraksblanket, skulle ifølge leasingkontrakten træde i kraft den 31. december 1971. Fra dette tidspunkt betalte sagsøgeren leasingafgiften. Maskinen blev først opstillet hos sagsøgeren den 16. februar 1972. Der drages dog ingen konsekvenser for sagen specielt af tidspunktet for opstillingen. Da det drejer sig om et brugsforhold, kan levering af sagsøgtes ydelse først anses for sket, når det lejede i behørig stand stilledes til rådighed for sagsøgeren. Sagsøgeren måtte acceptere en vis Indkøringsperiode efter opstillingen af maskinen, idet programmet og maskine skulle indkøres, så det passede sammen. Da kontrakten ophævedes af sagsøgeren den 19. maj 1972, var der imidlertid gået længere tid, end man normalt må regne med til indkøring ved et sådant relativt simpelt anlæg inden for dataområdet. På ophævelsestidspunktet var maskinen endnu ikke i driftssikker stand, og sagsøgeren kunne efter den tid, der allerede var forløbet, ikke være forpligtet til at afvente yderligere af-

hjelpningsforanstaltninger. Sagsøgeren kunne iøvrigt ikke længere have tillid til, at fejlene kunne afhjælpes. Også efter ophævelsen mødte sagsøgte folk op for fortsat at søge fejlene rettet. Det blev ikke da fra sagsøgte side hævdet, at anlægget var i orden.

Da sagsøgte således endnu ikke den 19. maj 1972 havde leveret sin ydelse i behørig stand, var sagsøgeren berettiget til at hæve kontrakten som sket. Ydelserne skal derfor gå tilbage. Sagsøgte har fået maskinen i juni 1972, og sagsøgeren har krav på tilbagebetaling af de ydelser, sagsøgeren har erlagt, posterne 1-3 i sagsøgerens opgørelse af sit krav.

Sagsøgte har udvist forsømmelighed ved ikke at sørge for afhjælpning af fejlene inden en rimelig tid og er derfor erstatningspligtig for sagsøgerens tab som opgjort under posterne 4-13 i sagsøgerens opgørelse. Disse poster er kun sagsøgerens direkte tab som følge af det hævdede leasingforhold.

Sagsøgte har gjort gældende, at levering af sagsøgte ydelse må anses for sket, da maskinen blev opstillet hos sagsøgeren den 16. februar 1972. Sagsøgeren betalte da også hele tiden, indtil ophævelsen var sket, leasingafgiften. Da sagsøgeren hævdede leasingkontrakten den 19. maj 1972, var der ikke grundlag for ophævelsen. Sagsøgte havde leveret en funktionsdygtig maskine, og der var på ophævelsestidspunktet kun gået 3 måneder efter leveringen, hvilket ikke går ud over normal indkøringsperiode for et sådant anlæg. Der har ikke foreligget fejl, der kunne begrunde ophævelsen. De fejl, som sagsøgeren fortsat fandt var til stede, kunne være afhjulpnet, hvis sagsøgeren havde afventet afhjælpningen og ikke bragt brugen af maskinen til ophør.

Sagsøgte har videre gjort gældende, at de fejl, der påberåbes, dels skyldes betjeningsfejl fra sagsøgerens personales side, dels luftfugtighedsforholdene. Hvis luftfugtigheden ikke er i orden, kan der opstår statisk elektricitet, der medfører ganske upåregnelige fejl ved maskinens funktioner. Det er sagsøgte opfattelse, at befugtningsforholdene har været en væsentlig årsag til fejlene. Sagsøgte forskrifter i så henseende er ikke behørigt fulgt af sagsøgeren, der først så sent som den 30. april 1972 lod et befugtningsapparat opsætte.

Sagsøgte har kritiseret det stedfundne syn og skøn og syns- og skønsmandens udtalelser. Da sagsøgeren hævdede kontrakten, kunne sagsøgeren have foranlediget syn og skøn, medens maskinen endnu var opstillet hos sagsøgeren, men sagsøgeren forlangte maskinen fjernet, og den er senere gået ud i omsætningen. Sagsøgeren begærede først syn og skøn, da maskinen ikke var til stede hos sagsøgeren, og syns- og skønsmanden har aldrig set maskinen. Han har heller ikke set kortene med fejl. Hans udtalelser, som sagsøgte også i øvrigt kritiserer, må bedømmes under hensyn hertil.

For det tilfælde, at det måtte blive antaget, at maskinen led af væsentlige mangler, som ikke skyldes sagsøgeren, gør sagsøgte gældende, at der højst kan blive spørgsmål om tilbagebetaling af leasingafgiften og betalingerne i tilslutning dertil, posterne 1-3 i sagsøgerens opgørelse af sit krav.

Der påhviler ikke sagsøgte noget erstatningsansvar for posterne 4-13 i sagsøgerens opgørelse. Dels er der ikke fra sagsøgte side udvist nogen forsømmelse, dels medfører ansvarsfrihedsklausulen i leasingkontrakten, at sagsøgte ikke hæfter for disse omkostninger.

Sagsøgte har iøvrigt bestridt posterne 4-13 i sagsøgerens opgørelse som utilstrækkeligt dokumenterede. I det omfang, hvori der måtte være erstatningsansvar for nogle af posterne, kan der højst blive tale om skønsmæssige beløb, væsentligt mindre end de af sagsøgeren krævede.

Sagsøgeren har tilbagevist sagsøgte kritik af det optagne syn og skøn og af syns- og skønsmandens udtalelser. På syns- og skønsmødet, hvori også sagsøgte var repræsenteret, blev der givet alle oplysninger om maskinens funktioner, og ingen

Sagsøgeren har videre anført, at befugtningsforholdene efter det fremkomne ikke har været årsag til fejlene, men iøvrigt blev fugtighedsforholdene nævnt under en samtale mellem en af sagsøgerens og en af sagsøgte folk allerede den 22. marts 1972, da der var besvær med maskinen. Ingen af sagsøgte folk tog dog alvorligt fat på dette problem. Det blev den 22. marts lovet fra sagsøgte side, at sagsøgte ville sørge for, at fugtigheden blev målt. Dette skete først i slutningen af april, og da sagsøgte derefter gav besked om opsætning af et befugtningsapparat, lod sagsøgeren et sådant opsætte. Fejlene fortsatte imidlertid uanset opsætningen af dette apparat og iøvrigt også uanset udskiftningen af magnetkortenheden den 2. maj. Hvis befugtningsforholdene, som af sagsøgte hævdede, har været årsagen til fejlene, må sagsøgte i hvert fald have ansvaret herfor. Det måtte være sagsøgte sag som den, der havde særlig faglig indsigt i et sådant anlæg, straks fra maskinens opstilling at have sørget for det fornødne med hensyn til dette spørgsmål. Det var klart, at sagsøgeren med hensyn til befugtningsforholdene var den ukyndige i forhold til sagsøgte professionelle indsigt. Sagsøgte har udvist forsømmelse ved ikke at tage befugtningsspørgsmålet op, når man fra sagsøgte side lægger så megen vægt herpå. End ikke under vidnet Gosens besøg hos sagsøgeren tog man dette spørgsmål op, så alt tyder på, at sagsøgte først efterfølgende har lagt vægt på spørgsmålet.

Med hensyn til den af sagsøgte påberåbte ansvarsfrihedsklausul har sagsøgeren anført, at denne klausul, der da også i leasingkontrakten, ligesom i sagsøgte købekontraktsblanket, findes under »Service«, efter sin ordlyd ikke gælder for en situation som den foreliggende, hvor afhjælpning ikke fandt sted. Selv bortset fra denne naturlige læsemåde, måtte Klausulen imidlertid efter almindelige regler om klausuler af tilsvarende art fortolkes så begrænset, at den ikke ville dække det foreliggende tilfælde.

For så vidt angår erstatningsopgørelsen har sagsøgeren fremlagt fakturaer fra sagsøgte for posterne 4 og 5 samt faktura for post 6. Med hensyn til post 8 er fremlagt faktura på 3.567,30 kr. for levesøgeren har oplyst, at disse blev benyttet, men sædvanlige blanketter kunne være leveret for 1.667,50 kr. Forskellen udgør 1.899,80 kr. For post 11 er fremlagt lønopgørelser fra vedkommende vikarbureau. Beløbet 24.616,33 kr. under post 9 samt posterne 10 og 13 fremgår af en af sagsøgeren fremlagt erklæring fra sagsøgerens statsautoriserede revisor. I øvrigt har prokurist Schleimann afgivet forklaring om posterne i sagsøgerens opgørelse, herunder om posterne 7 og 12. Om post 12 har han forklaret, at denne udgift er udgiften til manuel renteberegning foretaget i bogholderiet. Refusionsbeløbet 6.993 kr. under post 1 udgør 11/2 måneds leasingafgift. Refusionsbeløbet 6.050 kr. under post 9 udgør 11/2 måneds løn til en medarbejder i bogholderiet 5.250 kr. og 1/2 måneds løn til kontordame 800 kr. Refusionerne hidrører fra, at den hidtidige lejer af det lokale, hvori maskinen skulle stå, fik forlænget lejemålet fra 15. november til 31. december 1971 mod at refundere sagsøgeren de udgifter, der er opgjort som anført. Der skulle bruges tid til bygningsarbejder i lokalet, men det oprindeligt fastlagte tidspunkt for ryddeliggørelsen af lokalet blev udskudt 11/2 måned.

Retten skal udtale:

Det må efter den hos sagsøgeren udfærdigede liste over fejl i forbindelse med sagsøgte teknikers fejlrapport, de afgivne forklaringer, det i den nærmeste tid før og efter ophævelsen af leasingkontrakten passerende og det ved synd og skønsforretningen fremkomne lægges til grund, at bogholderianlægget på ophævelsestidspunktet den 19. maj 1972 var behæftet med sådanne funktionsmæssige fejl, at sagsøgte ikke da havde leveret kontraktmæssig ydelse i henhold til leasingkontrakten.

De fejl, der da forelå, kan ikke antages at skyldes sagsøgerens forhold. Der er ingen grund til at antage, at sagsøgeren ikke skulle have fulgt de anvisninger med hensyn til installationen og lokalet samt betjeningen, som blev givet af sagsøgte, der havde den særlige faglige indsigt i det anlæg, der skulle leveres.

For så vidt angår det af sagsøgte hævdede, at fejlene stod i forbindelse med luftfugtigheden, må der lægges særlig vægt på sagsøgtes faglige indsigt i betydningen af dette spørgsmål. Herefter måtte sagsøgte være den nærmeste til at give tilstrækkelig anvisning med hensyn til de praktiske foranstaltninger, som i denne henseende ønskedes foretaget. Dette kan i det foreliggende tilfælde ikke anses for sket ved blot at udlevere de trykte installationsforskrifter. Sagsøgte havde haft nøje kendskab til lokaleforholdene, og i overensstemmelse med prokurist Schleimanns forklaring må det antages, at spørgsmålet var konkret fremme under samtale mellem denne og en af sagsøgtes folk den 22. marts 1972, og at sagsøgte intet foretog sig med hensyn til spørgsmålet før i slutningen af april. Det må derfor tilskrives sagsøgte, at et befugtningsapparat først blev opsat sidst i april. Men iøvrigt fortsatte fejlene også efter installation af befugtningsapparatet, og efter at sagsøgte havde udskiftet magnetkortenheden den 2. maj 1972.

566

Efter det anførte er det uden betydning for sagsøgtes ansvar, om fejlene, som af sagsøgte hævdede, kan tilskrives befugtningsforholdene, eller dette i overensstemmelse med syns- og skønsmandens udtalelser ikke antages.

Spørgsmålet, om sagsøgeren kunne hæve leasingkontrakten som sket den 19. maj 1972, findes herefter alene at afhænge af, om sagsøgeren burde have afventet yderligere afhjælpningsforanstaltninger fra sagsøgtes side.

D-et må efter prokurist Schleimanns forklaring og brevvekslingen mellem parterne samt efter karakteren af sagsøgerens virksomhed lægges til grund, at sagsøgte måtte være klar over betydningen af, at anlægget kunne være funktionsdygtigt ved sagsøgerens ekspeditioner med henblik på juni termin 1972. I hvert fald når der henses hertil findes sagsøgeren at have været berettiget til at hæve leasingkontrakten den 19. maj 1972.

Den af sagsøgte, for så vidt angår posterne 4-13 i sagsøgerens opgørelse af sit krav, påberåbte klausul i leasingkontrakten, findes efter sit indhold ikke at fritage sagsøgte for erstatningsansvar i tilfælde af, at afhjælpning ikke finder sted eller ikke finder sted i løbet af den tid, hvori sagsøgeren måtte være forpligtet til at afvente afhjælpning.

Herefter vil sagsøgte have at tilbagebetale posterne 1 og 2 og godtgøre sagsøgeren post 3 i sagsøgerens opgørelse. Endvidere findes sagsøgte at burde erstatte posterne 4 og 5 som opgjort af sagsøgeren, idet disse udgifter fuldtud må anses for tabt. De nævnte 5 poster udgør ialt 35.072,30 kr. For så vidt angår de øvrige poster findes der at burde tilkendes sagsøgeren et skønsmæssigt fastsat beløb. De af sagsøgeren opgjorte beløb findes at kunne danne grundlag for skønnet, men efter den usikkerhed, der for nogle af posternes vedkommende kan være ved opgørelsen, og under hensyn til den værdi, der ved de her omhandlede udgifter eller nogle af disse kan være kommet sagsøgeren til gode, findes der at burde ske en reduktion i forhold til sagsøgerens opgørelse.

Det skønsmæssige beløb findes at kunne fastsættes således, at det samlede beløb, der vil være at tilkende sagsøgeren for posterne 1-13 udgør 55.000 kr.

Med den heraf følgende ændring vil sagsøgerens påstand være at tage til følge.

I sagsomkostninger findes sagsøgte at burde betale 8.000 kr. til sagsøgeren. - - -

1. Jfr. A. Vinding Kruse: Erstatningsretten I del s. 62 samme i Festskrift til Henry Ussing s. 279, Gunthef Petersen: Ansvarsfraskrivelse s. 142 og 149 og Henry Ussing: Obligationsretten alm. del (4. udg. ved A. Vinding Kruse) s. 161 f. Se U.1974.415.